

**פרק י משנה ז (יחידה 23)
כוס שלישית וכוס רביעית**

מדריך למורה

משנה זו עוסקת בסיומו של ליל הסדר (ישנן שתי משניות נוספות העוסקות בדיני הפסח בסוף הסדר, במהרה בימינו והן יהוו את סוף הסדר שלנו).
זמן הוראה מומלץ: שיעור אחד.

פתיחה

משנה זו עוברת לחלק שלאחר הסעודה. זוהי הזדמנות לתת לתלמידים מבט כולל על ליל הסדר. יש בו אפילו הקבלה בין החלק שלפני הסעודה לחלק שאחריו.
לפני הסעודה שותים שתי כוסות, אחרי הסעודה שותים שתי כוסות.
לפני הסעודה מספרים ביציאת מצרים, אחרי הסעודה מתפללים לגאולה השלמה העתידה.
לפני הסעודה אומרים חלק מן ההלל, אחרי הסעודה אומרים חלק ממנו (בהעמקה יותר גדולה ניתן לראות שהחלק שנאמר לפני הסעודה קשור במצרים והחלק שלאחריו קשור בגאולה)
לפני הסעודה אוכלים מצה, בסיומה של הסעודה אוכלים מצה (אפיקומן, כאשר לא אוכלים קרבן פסח)

גוף השיעור

א. מבנה

תחת הכותרת של מבנה נכנסות גם משימות של הבנה בסיסית של הרישא של המשנה, כדי לתת כלים לתלמידים לבנות את התרשים.
משימה 1 עוסקת בחלוקה לרישא ולסיפא (בולט ופשוט במשנה שלנו)
משימה 2 בודקת את הבנת המשפט "רביעי - גומר עליו את ההלל"
להלן תרשים המשנה, הוא מובא בצורה הפשוטה ביותר, יתכן וניתן לקשר יותר בין החלקים, אפשר לדון על כך עם התלמידים:

משימה 3 מבקשת מהתלמיד להסיק מסקנות מן המשנה והתרשים. התלמיד צריך להבחין בין למזוג לבין לשתות, ובעצם להבין את העיקרון, **כאשר עושים משהו 'על כוס' ('גומר עליו את ההלל' לדוגמה) זה אומר שמוזגים אותה לפני כן, עושים את מה שצריך, ולאחר מכן שותים אותה.** כך עם הקידוש (כוס ראשונה), סיפור יציאת מצרים (כוס שניה), ברכת המזון וההלל במשנה שלפנינו.

ב. הבנה ופרשנות

משימה 4 עוסקת בהבנת ברכת השיר שנאמרת בסיום ההלל, על כוס רביעית. בגמרא מובאות שתי דעות: נשמת כל חי ויהללך, ולהלכה אנחנו אומרים את שתיהן.
כדאי לומר לתלמידים שישנן מחלוקות מסוימות בש"ס שבהן אנחנו לא מכריעים אלא נוהגים לפי שתי הדעות, וזו אחת מהן.
בסעיף ג התלמידים יגלו שהסדר משתנה לפי הנוסחים, וזו הזדמנות להראות לתלמידים שלעיתים הבדלים בין הנוסחים קשורים בעצם במחלוקת בהבנת המשנה.
משימה 7 עוסקת בטעם של הסיפא, ניתן לשלוח את התלמידים להוסיף את הטעם לתרשים.

סיכום

השלב הראשון בסיכום (הטבלה) עוסק רק במשנה שלנו, ושני הסעיפים הבאים רוצים לסכם את כל ארבעת הכוסות. זהו גם סיום הלימוד בפרק. ניתן להראות לתלמידים שארבעת הכוסות 'מסדרות' את ליל הסדר. לכל כוס מצוה הנעשית עליה וברכה מיוחדת הנאמרת בה (קידוש, סיפור יציאת מצרים – ברכת הגאולה, ברכת המזון והלל – ברכת השיר). הסעיף האחרון בסיכום מקשר זאת לסימני הסדר.
באמצע בין הכוסות מקיימים את מצוות האכילה של ליל הסדר – מצה ומרור, ובמהרה בימינו גם פסח.

זהו סיומו של הפרק וכאן הזמן של התלמידים להשלים את הכנת משחק הרביעיות, כדי שישמרו אותו עד חג הפסח ויוכלו לשחק בו.

ניתן לשלב את הכנת המשחק בהערכה לתלמידים.

אם אפשר כדאי להדביק את קלפי הרביעיות על בריסטולים ולהעביר במכונת למינציה או להדק שקפים מעליהם.

ניתן גם לערוך חידון על הפרק, חידון שיכינו התלמידים עצמם.